

İLKOKULDA HAYAL GÜCÜ EĞİTİMİ

Hayal Gücü Geliştirici Etkinlik Tasarımı

Dr. Yıldıray AYDIN

...Geleceğin Fikirleri...

İLKOKULDA HAYAL GÜCÜ EĞİTİMİ

Hayal Gücü Geliştirici Etkinlik Tasarımı

Yazar:

Dr. Yıldray AYDIN

ISBN: 978-625-8499-37-7

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Grafik Tasarım: Hanife TUNALI ALTUNEL

1. Baskı: Ankara | Haziran, 2022

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA,
Tel: 0 312 395 85 71

Yayıncı Sertifika No: 41575

Matbaa Sertifika No: 47479

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetekyayincilik@gmail.com

İLKOKULDA HAYAL GÜCÜ EĞİTİMİ

Hayal Gücü Geliştirici Etkinlik Tasarımı

Dr. Yıldıray AYDIN

Önsöz

Çocuk dünyaya merhaba dediğinde, ilk nefes alışında ve gözlerini ilk açışında bulunduğu çevresini algılama ve bilme çabası içerisinde olur. Çocuğun bilme çabası meraktır. Merak onu minik bir düşünüre dönüştürür. Minik düşünür merak ve ötesini birleştirerek hayal dünyasını keşfettiğinde artık kendisi minik olsa da dünyası sınırsız ve kocamandır.

Hayal çocukların geleceğe dönük gıdası, yaşam cabasıdır. Hayal onların yaşam heyecanıdır. Çünkü herkes hayallerinin bir kenarından tutunur veya hayallerine sınırsız sarılarak yaşama ve geleceğe umutla ulaşmak ister. Kurulan hayallerin gerçekleşmesi için hayalle yaşam birbirine entegre edilmelidir. Bu nasıl olur diye soruyorsanız eğer hayalle gerçek yaşamın entegre olması örgün eğitimin ve öğrenmenin merkezi olan okullarda olabilir. Okullar hayalperestleri geleceğin mucitlerine çeviren en önemli kurumlardır. Özellikle ilkokullar dünyası sınırsız ve geleceği hayallerinde barındıran milyonlarca mucitler barındırmaktadır. Bilinmelidir ki dünyaya gelen her bir çocuk mucize ürünüdür, hepsi bu dünyaya o mucizenin barındırdığı çeşitli özelliklerle gelmişlerdir. Okullarımızda öğretmenlerimizin görevleri öncelikle geleceği hayallerinde barındıran öğrencilerin her birini ayrı ayrı özellikleriyle tanımaktır. Minik hayalperestlerin hayallerinin gerçekleşmesi için onlara doğru bir zihin yolu haritası oluşturması için yardımcı olmaktır. Çünkü yarınların daha güzel, daha refah ve üreten ülke olması için minik çocuklarımızın büyük hayallerinin gerçekleşmesine ihtiyacımız olacak. Unutulmamalıdır ki yarın nasıl olacak sorusunun en güzel cevabı yine öğretmenlerimizde ve ailelerdedir. Neden mi çünkü bugünün minik hayalcilerini nasıl yetiştiriyorsanız yarın da öyle olacaktır. Bu her zaman böyle olmuştur.

Yapılan birçok bilimsel araştırmalar da göstermektedir ki kişiler bildiği kelime kadar düşünebilir ve fikir üretebilir. Bu nedenle hayallerin küçük bir su birikintisi olması yerine göl, göl olduktan sonra okyanus olması için beyin dostu zihinsel gelişim ortamlarının olması gerekmektedir. Çocuğun hayallerinin zenginleşmesi ve derinleşmesinde yakın çevresinin, ailesinin, öğretmenlerinin, okul ve mahalle arkadaşlarının, yazılı veya sözlü medyanın büyük önemi ve etkisi vardır. Zengin bir bilişsel ve sosyal çevre dünya farkındalığını arttıracak, bilişsel düşünme geliştirecek ve hayaller peşi peşine çocuğun beyninde üretime geçecektir. Bu bağlamda hayal kurmanın ve hayallerin gerçekleşmesi için mücadele eden eğitim sistemlerine ve okullara büyük ihtiyaçlar duyulmaktadır. Bugün okulları reddeden

eğitimi ve ğretimi kendi ev ortamlarına taşıyan binlerce örnekle karşı karşıya kalıyoruz. Eğitim sisteminin ve okulların misyonu nedir ki bazıları tarafından reddedilmektedir. Yoksa okullar gerçek amacından uzaklaşmakta mıdır? Kurulan eğitim sistemi okullarımızın faaliyetlerini sınırlandırır ve onu hareket edemez hale getirebilir. Okullarda eğitim ve ğretim anlayışı, sonuca dayalı olmak yerine süreç odaklı olmalıdır. Bu nedenle öğrenim kademeleri arası geçişlerde uygulanan merkezi sınavların kademeler arası geçişteki nemimin azaltılması veya bu sınavların kaldırılması gerekmektedir. nkn öğrencilerin hayallerini gerçekleştireceği, hayalleriyle gerçek dünya arasında bağlantı kurarak kendine gelecek hedefleri koyacağı bir dönemde öğrencilerin önüne merkezi bir sınavın koyulması ve sadece bu sınav sonuçlarına göre gideceği lisesinin veya niversitenin belirlenmesi hayalleri sınırlandırmak veya hayallerinden vazgeçmek anlamına geliyor. Çocuklarımızın hayallerinin peşinde koşması ve hayallerini gerçekleştirmesi için onların hayallerini geliştiren ve destekleyen öğrenme ortamlarına ve okullara ihtiyaçlar duyulmaktadır. Merkezi sınavlarla yapılan işlemler onları toptancı öğrenmeye veya yapmak istedikleri öğrenme süreçlerine ezberci olarak zorlamaktadır. Hayaller, ocukların ilgi ve yetenekleriyle gerçek dünyayla buluşur ve geleceğe yön verir. Bu nedenle çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını destekleyecek temel eğitim, orta ğretim ve yüksek ğretim yapılanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ğretim kademeleri çocukların yetenek ve ilgili alanlarını destekler nitelikte yükseldikçe, tamamlayıcı, kapsayıcı ve üretici olmalıdır. İşte o zaman minicik dimağlarda kurulan hayaller gerçekleşmeye başlayacaktır. Hayaller gerçekleştikçe yeni hayallerin kurulması beyinde heyecan oluşturacak ve yeni hayallerinde gerçekleşmesi geleceği inşa eden çocuklarımıza büyük bir haz verecektir.

Hayallerinin peşinde koşan ve hayallerini gerçekleştirecek çocuklarımız için Dr. Yıldıray Aydın'ın yazmış olduğu "İlkokulda Hayal Gücü Eğitimi" adlı kitabın çocuklarımızın hayallerini gerçeğe döndürmede görev alacak herkese yol gösterici olmasını temenni ediyorum.

Haziran 2022
Prof. Dr. Sabri Sidekli
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Yazarından Önsöz

Doktora tez dönemim boyunca gözlem ve tespitlerimden elde ettiğim çıkarımlarımdan birkaçını aşağıda sundum.

“Hayal gücünün kullanılmaması, bir cevherin işlenmemesi gibidir. Vardır ama bir anlamı yoktur.”

“İlkokulda uzaya gitmek isteyen, bunun hayalini kuran bir çocuğu lise son sınıfa geçtiğinde dersane veya etüt merkezlerine götürüyoruz.”

“Eğitim sistemleri hayal gücü ve yaratıcılık becerilerini çoğu zaman öldürür. Alanında dünyayı etkileyen yenilik yapmış, üretim yapmış bireylerin hayatlarına bakın, çoğu zaman eğitim sistemlerine aykırı davranmışlardır.”

“Çocuklar için akran baskısı, yetişkinler için çevre baskısı, hayallerin yeşermesinin önündeki en büyük engellerden biridir.”

“Hayal gücü gelişmiş ve hayal gücünü etkin kullanan bireyler için sorun yoktur, her zaman çözüm vardır.”

Alan yazını incelediğimde hayal gücünün iki önemli rolünün daha çok ön plana çıktığını tespit ettim. Birincisi; bir fikri, bir projeyi, bir tasarımı veya bir çözümü hayata geçirmeden önce zihinde test etme (deneyim öncesi zihinde test etme) ikincisi; öğrenmeyi kolaylaştırmasıdır. Bu öne çıkan iki önemli rolüyle birlikte hayal gücü aynı zamanda bireyin bilişsel, duyuşsal, kültürel, sanatsal ve sosyal gelişimini de katkı sağlamaktadır. Hayal gücü gelişen bireylerin aynı zamanda akademik başarısının arttığı, konuşma ve yazma, problem çözme, üretkenlik, empatik davranma becerilerinin geliştiği, özgüven ve cesaretinin oluştuğu, özgür ve yenilikçi düşünebildiği, okuma kültürünün zenginleştiği, eleştirel bakış açısının geliştiği yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur.

Bireyin hayal gücü gelişiminde okul, çevre, aile ve medyanın rolü bulunmaktadır. Dijital çağ diye adlandırılan günümüzde medya bireylerin hayal gücü gelişimini hem olumlu hem de olumsuz etkilemektedir. Sosyal medya içerik üreticileri için olağan dışı hayal gücü kullanımı söz konusu iken içerik takipçileri için ise hayal gücü kullanımı söz konusu değildir. Aile ise çocuğun hayal gücü gelişiminde ortam ve fırsat oluşturucu rolü üstlenirse hayal gücü istenilen şekilde sağlıklı olarak gelişir. Çevre, çocuğun yaşadığı çevrenin imkanlarının

genişliği ya da azlığı hayal gücü gelişimimde etkilidir. Okul ise hayal gücü gelişiminde en etkili olan değişkendir. Hayal gücü gelişiminde okul aracı konumdadır. Sonuç odaklıdan ziyade gelişim odaklı olan okullar hayal kültürü yaratanlardır. Ne yazık ki ülkemizdeki okulların neredeyse tamamı sınav merkezli olduğu için sonuç odaklıdır.

Hayal gücü gelişiminde gelişim odaklı okul, çocuklara zengin deneyim ve yaşantı için ortam ve fırsat yaratan okuldur. Bununla beraber okul yönetiminin gelişim odaklı, vizyon sahibi, yeniliğe, değişime ve gelişime açık olması her şeyden önce hayal güçlerinin gelişmiş olması, okulun hayal kültürü yaratma kapasitesini artırır. Çünkü okul yönetimi, yenilikçi olan bir öğretmenin geliştirip uygulamak istediği bir etkinlik için kolaylaştırıcı ve yol açıcı olmalıdır. Okul yöneticileri kadar sınıfta etkin olan öğretmenin hayal gücü eğitimine olan bakış açısı, tutumu da çok önemlidir. Öğrencinin hayal gücü ürününe “Mor renkten ağaç mı olur?”, “Bal kabağından ev mi olur?” şeklinde tepki veren bir öğretmenin sınıfında hayal fidanı yeşermez. “Çok iyi fikir.” “Harika.” gibi söylemleri dile getiren öğretmenin sınıfında öğrencilerin hayal fidanı ağaç olmaya doğru uzanır.

Hayal gücü gelişimi için öncelikle Vygotsky’in belirttiği gibi çocuklukta farklı, zengin bir yaşantı ve deneyim gereklidir. Buna ek olarak zihnin de bilişsel bir işlevi olan hayal gücünün gelişimi için zihnin de kendisinin deneyimli, esnek, üretken ve imge oluşturabilir olması gerekir. Bunun için de beyni, bir problem durumu içeren uyarıcı ile baş başa bırakmak gerekir. İşte bu noktada Hayal Gücü Geliştirici Etkinlik devreye girmektedir. Her bir derste her bir kazanımla ilişkili olarak tasarlanabileceğini düşündüğüm Hayal Gücü Geliştirici Etkinliğin öğretmen adayları ve öğretmenler tarafından derslerde kullanıldığında öğrencilerin çok yönlü gelişimine büyük katkılarının olacağını değerlendirmekteyim. Bu etkinlik sayesinde öğrencilerin yaratıcı hayal gücü, eleştirel hayal gücü ve empatik hayal gücü gelişimine destek verileceğini ümit ediyorum. Hayal kuran çocukların hayallerinin ölmemesi için başkalarının yıkıcı, alaycı söylem ve tavırlarına karşı bireyin cesaretli oluşu kadar hayal gücünün de cesaretli olması gerekir. Bu bağlamda bu kitap ilköğretimde hayal gücü eğitimi yapmak isteyen tüm eğitimcilere rehber konumunda diye düşünüyorum.

Doktora tezimin bir bölümünü alarak zenginleştirmeye çalıştığım bu eserde emeği geçen sevgili danışmanın Prof. Dr. Aynur Oksal'a, Prof. Dr. Sabri Sidekli'ye, Doç. Dr. Filiz Gültekin'e, Doç. Dr. Özkan Çelik'e, Dr. Kudret Aykırı ve Dr. Halil Çokçalışkan'a çok teşekkür ederim.

Yaşadığımız gezegende bireylerin hayallerini özgürce seslendirebildiğini görebilmek dileğimle...

Haziran 2022
Dr. Yıldray AYDIN

İLKOKULDA HAYAL GÜCÜ EĞİTİMİ

Hayal Gücü Geliştirici Etkinlik Tasarımı

İÇİNDEKİLER

1. Giriş.....	7
1.1. Hayal Gücü.....	13
1.1.1. Hayal Gücü Tanımı	13
1.1.2. Hayal Gücünü Ölçmek	16
1.1.2.1. Hayal Gücü Kullanımı mı? Potansiyelinin artması mı?	17
1.2. Bireyin Yaşamında Hayal Gücünün Önemi	18
1.3. Çocuklarda Hayal Gücünün Gelişimi ve Önemi	20
1.3.1. Bilişsel Gelişim Kuramları Bağlamında Hayal Gücü	21
1.3.1.1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı	21
1.3.1.2. Zihin Becerileri Kuramı	22
1.3.1.3. Bilgiyi İşleme Kuramı	23
1.3.1.4. Vygotsky'in Bilişsel Gelişim Kuramı	23
1.3.1.5. Bruner'in Bilişsel Gelişim Kuramı.....	24
1.3.2. Çocuklarda Hayal Gücü Gelişiminde Ailenin ve Çevrenin Rolü	24
1.3.3. Çocuklarda Hayal Gücü Gelişiminde Oyunun Rolü	26
1.3.4. Çocuklarda Hayal Gücü Gelişiminde Okulun Rolü	27
1.3.4.1. Okulöncesinde Hayal Gücü Eğitimi	33
1.3.4.2. İlkokulda Hayal Gücü Eğitimi.....	35
1.3.4.2.1. İlkokulda Hayal Gücü Eğitimi Bağlamında Hayal Gücü Geliştirici Etkinlik Tasarımı	38
1.4. Hayat Bilgisi ve Hayal Gücü.....	51
1.4.1. Hayat Bilgisi Dersi ve Hayal Gücü İlişkisi	51
1.4.2. Hayat Bilgisi Dersinde Hayal Gücünü Harekete Geçirici Etkinlik Tasarımı.....	52
1.4.2.1. Hayat Bilgisi Öğretiminde Kullanılmak Üzere Etkinlik Örnekleri.....	54
1.5. İleri Okumalar: Çocuklarda Hayal Gücü Konulu Çalışmalar .	96
1.5.1. Ulusal Çalışmalar	96
1.5.2. Uluslararası Çalışmalar	99
Kaynakça.....	102